

International Congress on Economics, Management and Business Studies

Hosted Online from New York, USA

Date: 23rd March, 2026

Website: <https://econferencia.com>

O‘QUV JARAYONIDA O‘QUVCHILAR MUSTAQIL ISHLARINING TUTGAN O‘RNI

Shukurova Nozima Raximjanovna
EMU universiteti Kimyo fanlari
kafedrasida katta o‘qituvchisi
(nozi_1985@mail.ru)

Bilim olish, maxsus malakaga ega bo‘lish, talabalar dunyoqarashini shakllantirishda auditoriyada o‘tiladigan darslardan tashqari ular tomonidan bajariladigan mustaqil ishlar ham katta rol o‘ynaydi.

Mustaqil ish faoliyatida bilimlarni egallash bilan birga, ko‘nikmalarni shakllantirish ham mustaqil amalga oshiriladi.

Borgan sari ortib boradigan mustaqil tayyorlanish vaqtini samarali bo‘lishini ta‘minlashda ikki narsaga e‘tibor qaratish kerak:

a) mustaqil ish o‘qishning, aqliy mehnatning alohida turi.

b) axborotning asosiy qismini talaba mustaqil ravishda oladi. Ayniqsa, hayotimizga internetning kirib kelishi bilan uning doirasi yanada kengaydi.

Ta‘lim berishning an‘anaviy usullari orqali o‘quvchilarni mustaqil fikrlash, faollikka o‘rgatish qiyin. An‘anaviy ta‘limda tushuntirish, so‘rash, mustahkamlash, baholash tartibiga amal qilinadi.

Bugungi kunda quyidagilar an‘anaviy ta‘limning kamchiliklari sifatida e‘tirof etilmoqda:

ta‘lim jarayonida o‘qituvchining ko‘proq faollik ko‘rsatishi, faqat tushuntirish, buyruq berish, o‘z so‘zini o‘tkazishga harakat qilishi;

ta‘lim jarayonida o‘quvchilarga asosan nazariy bilim (ma‘lumotlar) berilishi;

ta‘limda majburiylik, nasihatgo‘ylik, qattiqqo‘llik tamoyillariga amal qilish;

o‘quvchilarning faollik ko‘rsatmasligi, faqat o‘qituvchining ma‘ruzasini tinglashi

International Congress on Economics, Management and Business Studies

Hosted Online from New York, USA

Date: 23rd March, 2026

Website: <https://econferencia.com>

va topshiriqlarni bajarishi, ularning mustaqil fikr yuritishga, tashabbuskorlikka o'rgatilmaligi;

ta'limning o'rtacha darajada bilim oluvchi o'quvchilar uchun mo'ljallanganligi.

Bugungi kunda ta'lim tizimida o'qitishning interfaol usullari keng qo'llanmoqda.

Bu usullar o'quvchilarda mustaqil ta'lim olish malakasini shakllantirishni taqozo etadi. O'qitishning interfaol usullari afzalliklarini quyidagilarda ko'rish mumkin:

o'qituvchi va o'quvchi o'rtasida teng hamkorlik o'rnatiladi;

dars jarayonida o'qituvchi va o'quvchining ichki motivatsiyasiga tayaniladi:

majburlab o'qitilmaydi, o'quvchi talabalar tabaqalashtirilib o'qitiladi;

ta'lim berishda o'quvchi talabalarning aqliy rivojlanganlik darajasi, qobiliyati e'tiborga olinadi;

o'quvchi talabalar ko'proq mustaqil ta'lim oladilar;

ta'lim jarayonining ob'ekti o'qituvchi emas, o'quvchi hisoblanadi.

Ta'lim jarayoniga yangi pedagogik texnologiyalarni, o'qitishning interfaol usullarini qo'llash o'qituvchining ijodkorlik mahoratini, qolaversa, mas'uliyatini yanada oshiradi. Bundan kelib chiqadiki, yangi pedagogik texnologiyaning maqsadi o'qitish emas, balki ularni mustaqil o'qishga o'rgatishdir. Demak, ta'lim jarayonida yangi pedagogik texnologiyalardan foydalanish o'quvchilarda mustaqil ta'lim olish malakasini shakllantirishda muhim omil hisoblanadi.

Talaba mustaqil ishlash ko'nikmasini egallamasa, zamon talabi darajasidagi mutaxassis bo'lib etisha olmaydi, chunki talabaning o'qish yillari davomida olgan bilimlarining ko'p qismi u faoliyat boshlagunga qadar eskiradi, ko'pgina bilimlar esa unutiladi. Bilimning eskirishi tez, axborot oqimi nihoyatda katta bo'lgan hozirgi davrda mustaqil o'qishga, o'z ustida tinmay ishlash, izlanishga o'rganish har bir mutaxassis uchun nihoyatda zarur.

International Congress on Economics, Management and Business Studies

Hosted Online from New York, USA

Date: 23rd March, 2026

Website: <https://econferencia.com>

“Kadrlar tayyorlash milliy dasturi” va «Ta’lim to’g’risida» qonun qabul qilishdan maqsad, raqobatbardosh mutaxassis va talabga javob beradigan, yuksak darajadagi kasbiy mahoratga ega bo’lgan mutaxassis tayyorlashdir. Bu maqsadni amalga oshirishda talabalarni o’quv tarbiyaviy, ilmiy faoliyati, mustaqil ishlash vaqt byudjeti, tadqiqot ob’ekti alohida ahamiyatga ega.

Ta’limning reyting tizimi, ayniqsa, o’qish jarayoniga kirib kelayotgan yangiliklar, axborot hajmining kattaligi talabalar uchun mustaqil ishlash va vaqtdan to’g’ri foydalanishni, uni tejash zaruriyatini keltirib chiqaradi. Bilim olish, maxsus malakaga ega bo’lish, o’quvchilar dunyoqarashini shakllantirishda talabalarning o’z ustilarida mustaqil ishlashlarini tashkil etish muhim ahamiyatga ega.

Talabalarning mustaqil ishini tashkil etishning asosiy va birinchi tamoyili uning tizimli tarzda, ya’ni doimiy, uzluksiz ravishda amalga oshirishdir. Ma’lumki, o’quv jarayonini tashkil etishda qat’iy ketma-ketlik, uzviylikni muntazam olib borish talab qilinadi. Talaba auditoriyada olgan bilimini mustahkamlash, shu bilan birga navbatdagi yangi mavzuni puxta o’zlashtirish uchun har kuni mustaqil ravishda tayyorgarlik ko’rishi kerak.

Bugungi o’tiladigan mavzuni yaxshi tushunishi va o’zlashtirishi uchun o’tilganlarni, o’z qobiliyati va olgan bilimi darajasini yanada chuqurlashtirishga intilishi, mustaqil takrorlashi, o’rganishi zarur, chunki ma’ruzada talabaga yo’llanma beriladi. Dars davomida mavzuga tegishli barcha asosiy savollarni muhokama qilib bo’lmaydi. Uning iloji yo’q. Psixologlarning tadqiqoti natijalariga ko’ra ma’ruzada o’tilgan, muhokama qilingan masalalarning atigi 5 foizi talabalar yodida qolar ekan. O’zi o’qib o’rganganlarini boshqalarga o’rgatsa, olgan bilimining xotirasida qolishiga imkon bir necha barobarga oshar ekan. SHundan kelib chiqib, aytish mumkinki, talabaning o’zi mustaqil tayyorlanib o’qishi fanni o’rganishda, uni asosiy

International Congress on Economics, Management and Business Studies

Hosted Online from New York, USA

Date: 23rd March, 2026

Website: <https://econferencia.com>

mazmunini tushunish va o'zlashtirishida, tahlil qilishi, o'z fikrini ifodalashida muhim rol o'ynaydi.

O'quvchining mustaqil ishidan maqsad o'qituvchining rahbarligi va nazorati asosida muayyan o'quv ishlarini mustaqil ravishda bajarish uchun zarur bo'lgan bilim va ko'nikmalarni shakllantirish va rivojlantirishdir. O'quvchining mustaqil ishi vazifalari quyidagilardan iborat bo'ladi:

- yangi bilimlarni mustaqil tarzda puxta o'zlashtirish ko'nikmalariga ega bo'lish;
- kerakli ma'lumotlarni izlab topish, ularning qulay usullari va vositalarini aniqlash;
- axborot manbalaridan samarali foydalanish;
- an'anaviy o'quv va ilmiy adabiyotlar, me'yoriy hujjatlar bilan ishlash;
- elektron o'quv adabiyotlar va ma'lumotlar banki bilan ishlash;
- internet tarmog'idan samarali foydalanish;
- berilgan topshiriqni muntazam va me'yorida bajarish;
- ma'lumotlar bazasini tahlil qilish;
- topshiriqlarni bajarishga tizimli va ijodiy yondashish;
- natijalarni muhokamaga tayyorlash va ko'rsatilgan kamchiliklarni qayta ishlash;
- ishlab chiqilgan echim, loyiha yoki g'oyani asoslash, mutaxassislar jamoasida himoya qilish va boshqalar.